

Avgöranden från EG-domstolen — andra kvartalet 1998

Av departementsrådet OLLE ABRAHAMSSON

EG-domstolen och förstainstansrätten har under andra kvartalet 1998 meddelat ett osedvanligt stort antal betydelsefulla domar, varav här ett urval redovisas.¹

Refererade avgöranden:

1. *EMU Tabac*. Punktskatt vid import av tobak. Köp genom ombud.
2. *Greenpeace*. Talerätt för miljöorganisationer.
3. *Decker*. Fri rörlighet för varor. Ersättning för sjukvårdskostnader som uppkommit i annan medlemsstat. *Kohll*. Fri rörlighet för tjänster. Ersättning för sjukvårdskostnader som uppkommit i annan medlemsstat.
4. *Jessica Safir*. Fri rörlighet för tjänster. Beskattning av livförsäringssparande.
5. *Metronome*. Upphovsrätt och närstående rättigheter. Uthyrning av CD-skivor.
6. *María Martínez Sala*. Social trygghet. Begreppet arbetstagare. Upphållstillstånd som villkor för vårdnadsbidrag.
7. *UK mot kommissionen*. Finansiering. Rättslig grund.
8. *Kommissionen mot rådet*. Flygplatstransitering. Tredje pelaren. EG-domstolens behörighet. Rättslig grund.
9. *Gilly*. Dubbelbeskattningsavtal. Direkt effekt. Fri rörlighet för arbetstagare. Ickediskrimineringsprincipen.
10. *Kefalas*. Bolagsrätt. Missbruk av gemenskapsrätten. Nationell domstols behörighet.
11. *Bent Jensen*. Medlemsstats rätt att göra avräkning på EU-bidrag.
12. *Kuusijärvi*. Bibehållen rätt till föräldrapenning vid bosättning i annan medlemsstat.
13. *Hermès*. Varumärkesrätt. Internationella avtal. EG-domstolens behörighet. Skyldighet att avge förhandsavgörande.
14. *Lemmens*. Underlåtenhet att anmäla tekniska föreskrifter. Direkt effekt. Bevisning i brottmål. Rattonykerhet.
15. *Mecklenburg*. Tillgång till miljöinformation.
16. *Tidningen Journalisten*. Allmänhetens tillgång till institutionernas handlingar. Rättegångsmissbruk.
17. *Air France*. Statsstöd.

¹ Tidigare översikter har varit införda i SvJT 1998 s. 341 ff. och 487 ff.

18. *Mary Brown*. Likabehandling av män och kvinnor i arbetslivet.

1. The Queen mot Commissioners of Customs and Excise, ex parte EMU Tabac SARL m. fl. (dom 1998-04-02, mål C-296/95; plenum)

Målet gällde tolkningen av direktiv 92/12/EEG om allmänna regler för punktskattepliktiga varor. Enligt direktivet skall beträffande varor som förvärvats av enskilda individer för deras eget bruk och transporteras av dem själva punktskatt tas ut i den medlemsstat där varorna har förvärvats. Varor som förvärvats för kommersiella ändamål skall däremot som regel punktbeskattas i införsellandet. EMU Tabac m. fl. bolag marknadsförde ett system som gjorde det möjligt för brittiska privatpersoner att via ombud köpa högst 800 gram cigaretter per gång i Luxemburg, där punktskatten är lägre än i Storbritannien. Sedan tvist uppkommit huruvida cigaretter som införts i enlighet med detta system var undandragna punktbeskattning i Storbritannien begärde Court of Appeal i London besked i tolkningsfrågan av EG-domstolen. Bolagen gjorde gällande att direktivets bestämmelser om förvärv för eget bruk omfattar även förvärv som gjorts genom ombud som sedan också ombesörjer transporten av varorna. Enligt bolagen borde därvid beaktas att rättsgrundsatsen *qui facit per alium facit per se* (den som handlar genom ombud skall anses ha handlat själv) utgjorde en allmän princip i bland annat engelsk rätt. Bolagen påpekade också att sju av de nio språkversioner på vilket direktivet ursprungligen avfattats inte uteslöt möjligheten att anlita ombud. EG-domstolen underkände bolagens argumentering. Den återopade principen utgjorde en obligationsrättslig princip, som inte nödvändigtvis hade tillämpning på skatterättsens område, och för övrigt följde enligt domstolens fasta rättspraxis att gemenskapsrättsliga begrepp inte utan uttrycklig hänvisning skall definieras utifrån de nationella rättsordningarna. EG-domstolen framhöll vidare att gemenskapslagstiftaren på vissa andra ställen i direktivet uttryckligen angivit att ombud får anlitas och att det i de danska och grekiska versionerna synnerligen klart angavs att transporten skall skötas personligen av dem som har förvärvat de punktskattepliktiga varorna för att skatten skall kunna tas ut i inköpslandet. Det förhållandet att detta framgick endast i dessa båda versioner innebar i och för sig inte att det fanns någon motsättning mellan språkversionerna. EG-domstolen framhöll att då osäkerhet råder om en rättsakts betydelse får den inte betraktas för sig utan den skall tolkas och tillämpas mot bakgrund av de övriga språkversionerna. Alla språkversioner skall av principiella skäl tillmätas samma värde, som inte kan variera på grund av den andel av gemenskapsbefolkningen som använder språket i fråga. Slutligen fastslog EG-domstolen att det system som bolagen praktiserade kunde falla inom tillämpningsområdet för två andra bestämmelser i direktivet, vilka båda föreskriver att

punktskatt skall betalas i införsellandet, samt att om punktskatt påförts två gånger skall återbetalning ske av den skatt som tagits ut i den medlemsstat där varorna inköpts. — Att domen väntas få stor ekonomisk betydelse framgår av att inte mindre än nio av medlemsstaternas regeringar, däribland den svenska, avgav såväl skriftliga som muntliga yttranden i målet. I princip borde domen innebära att privathandeln av alkohol och tobak via exempelvis Internet i huvudsak upphör. Så länge det finns stora skillnader mellan medlemsstaternas punktskattesatser vill det dock synas som om detta kommer att ske endast om en ändamålsenlig tullkontroll upprätthålls. I vad mån gemenskapsrätten i detta fall ger utrymme för en sådan är en fråga för sig. Vidare bör det för det för bland annat de nordiska medlemsstaterna framstå som tillfredsställande att EG-domstolen genom domen bekräftar principen om en absolut likställighet mellan de numera elva officiella EU-språken.

2. Stichting Greenpeace Council (Greenpeace International) m. fl. mot kommissionen (dom 1998-04-02, mål C-321/95 P; plenum)

I detta mål bekräftade EG-domstolen ett beslut av förstainstansrätten varigenom Greenpeace ansetts icke berättigad att enligt artikel 173 i EG-fördraget föra talan om ogiltigförklaring av ett kommissionsbeslut om tilläggsbidrag på 12 miljoner ECU till Spanien för uppförandet av två kraftstationer på Kanarieöarna. EG-domstolen konstaterade att förstainstansrätten följt fast praxis, som beträffande fysiska personer innebär att sökanden inte anses berörd av ett beslut om hans särskilda situation inte har beaktats vid beslutet samt detta beslut på ett allmänt och abstrakt sätt berör honom likväl som varje annan person som befinner sig i samma situation. Detsamma gäller sammanslutningar som grundar sin talerätt på att de personer som de företräder är personligen berörda av det överklagade beslutet. Greenpeace hade hävdade att artikel 173 borde ges en mindre restriktiv tolkning för att tillgodose den särskilda beskaffenheten och karaktären av de miljöintressen som organisationen företräder. EG-domstolen begagnade alltså inte tillfället att göra en sådan utvidgad tolkning utan framhöll bland annat att det var beslutet att uppföra de två kraftstationerna som skulle kunna inverka på sökandens rättigheter medan beslutet om gemenskapsfinansiering endast kunde ha en indirekt sådan påverkan. Slutligen underströk EG-domstolen att enskildas rättigheter enligt direktivet om miljökonsekvensbeskrivningar (85/337/EEG) i ett fall som detta skall skyddas fullt ut av de nationella domstolarna, vilka i förekommande fall kan inge en begäran om förhandsavgörande till EG-domstolen. — En kommentar härtill kan vara att i en nationell rättsprocess av detta slag miljöorganisationerna har möjlighet att begära och argumentera för att den nationella domstolen inhämtar förhandsavgörande, men naturligtvis bara under förut-

sättning att organisationen tillerkänns partsställning i det nationella målet.

3. Nicolas Decker mot Caisse de maladie des employés privés (dom 1998-04-28, mål C-120/95; plenum)

Målet gällde tolkningen av artiklarna 30 och 36 i EG-fördraget om fri rörlighet för varor. En luxemburgsk medborgare hade av en sjukförsäkringskassa i Luxemburg nekats ersättning för glasögon som han inköpt hos en optiker i Belgien. Anledningen var att köpet hade ägt rum utan förhandstillstånd, något som enligt luxemburgsk lag erfordras om ersättning skall utgå för i utlandet inköpta sjukvårdsprodukter. EG-domstolen avvisade först invändningar från de belgiska, franska, brittiska och luxemburgska regeringarna om att artikel 30 i EG-fördraget inte skulle tillämpas eftersom de nationella bestämmelserna hänförde sig till området för social trygghet som inte är ett gemenskapsharmoniserat område. Enligt EG-domstolen kunde nämligen de åtgärder som medlemsstaterna vidtar i fråga om social trygghet påverka saluföringen av sjukvårdsprodukter och ha ett indirekt inflytande på importmöjligheterna. Inte heller kunde någon bestämmelse i sekundärrätten — i detta fall närmast artikel 22 i förordning nr 1408/71 — hindra att de nationella bestämmelserna skulle prövas mot vad fördragen föreskriver om fri rörlighet för varor. EG-domstolen fann härefter att de nationella bestämmelserna skulle betecknas som ett hinder för den fria rörligheten för varor, eftersom de utgjorde ett incitament för de försäkrade att köpa monterade glasögon i det egna landet och följaktligen kunde komma att begränsa importen av sådana från andra länder. EG-domstolen lämnade utan avseende invändningar som gjorts av de ovannämnda regeringarna om att de luxemburgska reglerna ändå borde kunna motiveras av hänsyn till folkhälsan, för att skydda kvaliteten på sjukvårdsprodukter som tillhandahålls i andra medlemsstater. EG-domstolen gjorde dock därvid ett allmänt påpekande om att det inte kan uteslutas att risken för ett allvarligt rubbande av den ekonomiska balansen i systemen för social trygghet skulle kunna motivera en inskränkning av den grundläggande principen om fri rörlighet för varor. Beträffande folkhälsoargumentet i det aktuella målet erinrade EG-domstolen om gemenskapsreglerna för erkännande av yrkesbehörighet och menade att bland annat detta och det förhållandet att glasögonen inköpts på recept från en ögonläkare var en garanti för att folkhälsan skyddades.

I det samtidigt avgjorda målet *Raymond Kohll mot Union des caisses de maladie*, mål C-158/96, underkände EG-domstolen på motsvarande sätt det luxemburgska förhandstillståndskravet såsom oförenligt med artiklarna 59 och 60 i EG-fördraget om frihet att tillhandahålla tjänster. I det fallet hade en person nekats förhandstill-

stånd att genomgå en behandling hos en tandläkare i Trier, med motivering att det inte fanns något akut behov av behandlingen och att den kunde utföras i Luxemburg. — Sammantaget kan de båda avgörandena antas få stor betydelse inte bara för medborgarna i EES-länderna utan också för den ekonomiska balansen mellan ländernas respektive socialförsäkringssystem. Det bör dock noteras att inget av fallen avsåg sjukhusvård samt att frågan om återbetalning av medicinska kostnader som uppkommer för turister och gränsarbetare sedan länge är reglerad i särskild ordning.

I dessa båda mål angav EG-domstolen de sociala trygghetssystemen som ett område där gemenskapsrätten inte inkräktar på medlemsstaternas behörighet, men där medlemsstaterna likväl är skyldiga att respektera gemenskapsrätten vid utövandet av sina befogenheter. Ytterligare sådana exempel har EG-domstolen givit i sin senaste rättspraxis, se nedan beträffande skatterätten målet *Jessica Safir* och beträffande straffrätten målet *Lemmens*.

4. Jessica Safir mot Skattemyndigheten i Dalarnas län (dom 1998-04-28, mål C-118-96; plenum)

Detta inte bara i Sverige mycket uppmärksammade mål gällde tolkningen av den i EG-fördragets artikel 59 fastlagda principen om frihet att tillhandahålla tjänster. Frågan kom under EG-domstolens prövning sedan länsrätten i Falun begärt förhandsavgörande huruvida den vid tiden gällande svenska lagstiftningen rörande beskattningen av livförsäkringspremier var förenlig med bland annat denna fördragsbestämmelse. Det kan här anmärkas att de aktuella bestämmelserna i premieskattelagen sedan den 1 januari 1997 inte längre är gällande. Bakgrunden till tvisten var att en svensk flicka, Jessica Safir, som betalat livförsäkringspremier till ett av försäkringsbolaget Skandia helägt brittiskt försäkringsbolag, hade begärt att återfå skatt som hon påförts för premiebetalningen till bolaget. Om hon i stället varit försäkrad i ett svenskt bolag skulle hon inte ha påförts någon skatt. Den svenska lagstiftningen gjorde nämligen skillnad mellan försäkringssparande i svenska och utländska försäkringsbolag på så sätt att svenska bolag betalade en avkastningsskatt, som beräknades enligt en schablonmetod och togs ut av försäkringsgivaren, medan de personer som sparade i utländska bolag själva måste betala skatt på premierna enligt en ganska komplicerad ordning. Den svenska regeringen anförde i målet att det är omöjligt att tillämpa samma skattesystem på båda fallen och att det är nödvändigt att kompensera det skattebortfall som riskerar att uppkomma vid sparande i utländska bolag. EG-domstolen konstaterade först att frågor om direkta skatter inte "för närvarande" faller under gemenskapens behörighet, men att medlemsstaterna icke desto mindre vid utövandet av sin beskattningsrätt måste respektera gemenskapsrätten. EG-domstolen fann sedan

att de svenska reglerna i en rad avseenden var sådana att de sammantagna kunde leda till att försäkringstagare avhöll sig från att teckna kapitalförsäkringar hos utländska bolag och till att försäkringsbolag avhöll sig från att tillhandahålla sina tjänster på den svenska marknaden. Dessutom var den svenska ordningen sådan att det var svårt, för att inte säga omöjligt, att jämföra skatteuttaget i de båda fallen. Enligt EG-domstolen fanns det andra tänkbara system för att kompensera skattebortfallet, vilka var mera överskådliga och samtidigt hade en mindre restriktiv inverkan på det fria tillhandahållandet av tjänster. Mot denna bakgrund uttalade EG-domstolen att artikel 59 i EG-fördraget utgjorde hinder för tillämpningen av den svenska lagstiftningen.

I detta mål anger EG-domstolen reglerna för direkta skatter som ett område där gemenskapsrätten inte inkräktar på medlemsstaternas behörighet, men där medlemsstaterna likväl är skyldiga att respektera gemenskapsrätten vid utövandet av sina befogenheter. Ytterligare sådana exempel har EG-domstolen givit i sin senaste rättspraxis, se ovan beträffande de sociala trygghetssystemen målen *Decker* och *Kohll* och nedan beträffande straffrätten målet *Lemmens*.

5. Metronome Musik GmbH mot Music Point Hokamp GmbH (dom 1998-04-28, mål C-200/96; plenum)

I detta mål meddelade EG-domstolen en dom som stärker det upphovsrättsliga skyddet vid uthyrning av CD-skivor. En tysk domstol hade ifrågasatt giltigheten av artikel 1.1 i direktiv 92/100/EEG om uthyrnings- och utlåningsrättigheter och vissa närstående rättigheter, med anledning av att artikeln ger medlemsstaterna möjlighet att införa en ensamrätt till uthyrning som strider mot den av EG-domstolen eljest upprätthållna principen om spridningsrättens konsumtion. Frågan hade uppkommit sedan en tysk domstol med stöd av den tyska genomförandelagstiftningen hade beslutat om förbud för ett uthyrningsföretag att hyra ut en viss CD-skiva. EG-domstolen erinrade om att den i ett mål om uthyrning av videokassetter, *Warner Brothers*, REG 1988, s. 181, framhållit att det inte är möjligt att garantera upphovsmännen till filmer en ersättning som står i proportion till det verkliga antalet uthyrningar och som ger dem en tillräcklig del av uthyrningsmarknaden, om upphovsmännen endast har rätt till ersättning i samband med försäljning. EG-domstolen har därför accepterat nationell lagstiftning som ger upphovsmännen särskilt skydd vid uthyrning av videokassetter. I det aktuella målet fann EG-domstolen på motsvarande sätt att den omständigheten att en ljudupptagning av ett skyddat verk kommer ut på marknaden inte medför att andra former av exploatering blir tillåtna. Att en specifik ensamrätt vid uthyrning införts borde inte anses innebära ett åsidosättande av principen om spridningsrättens konsumtion. Spridningsrätten tjänar ett annat ändamål och har ett

annat tillämpningsområde. EG-domstolen bemötte härefter ett påstående om att införandet av en ensamrätt för upphovsmännen att hyra ut CD-skivor stod i strid mot den allmänna EG-rättsliga principen om rätten att bedriva näring eller utöva ett yrke. Denna rätt är inte ovillkorlig utan måste vidkännas vissa begränsningar med hänsyn till andra intressen som gemenskapen värnar om. EG-domstolen pekade på att ett sådant intresse, som också angivits i direktivet, är att mot bakgrund av bland annat den ökande piratkopieringen garantera upphovsmän och utövande konstnärer en skälig inkomst. Hänsyn måste också tas till de oerhört stora och osäkra investeringar som är nödvändiga i film- och musikbranschen. Sådana hänsyn är förenliga med gemenskapens allmänna mål och intressen, särskilt skyddet för den litterära och konstnärliga äganderätten, som ingår i artikel 36 i EG-fördraget, och den kulturella utvecklingen som värnas i artikel 128. Rätten att bedriva näring måste tolkas i ljuset av dessa andra ändamål samt även med beaktande av gemenskapens och medlemsstaternas internationella förpliktelser. EG-domstolens konklusion blev att eftersom det inte föreföll som om de angivna ändamålen skulle kunna uppnås genom mindre ingripande åtgärder, kan följderna av införandet av en ensamrätt till uthyrning accepteras när de som i detta fall inte var oproportionerliga. Den aktuella direktivbestämmelsen var alltså inte ogiltig. EG-domstolen tillade att direktivet inte innebar att den yrkesmässiga uthyrningsverksamheten måste upphöra, utan att den kunde fortsätta på de villkor som båda parter på avtalsbasis kunde komma överens om.

6. María Martínez Sala mot Freistaat Bayern (dom 1998-05-12, mål C-85/96; *plenum*)

Målet gällde främst tolkningen av förordningen (EEG) nr 1408/71 om tillämpningen av systemen för social trygghet när anställda, egenföretagare och deras anställda flyttar inom gemenskapen. Frågan kom under EG-domstolens prövning med anledning av att en tysk myndighet hade vägrat en sedan många år socialhjälpstagande spansk kvinna vårdnadsbidrag för hennes barn med hänvisning till att hon varken var tysk medborgare eller hade uppehållstillstånd i landet. Kvinnan hade bott i Tyskland sedan 1968 och hade arbetat där mellan 1976 och 1986. Vid det tillfälle 1993 då hon ansökte om vårdnadsbidrag för sitt nyfödda barn saknade hon giltigt uppehållstillstånd. Den europeiska konventionen om social och medicinsk hjälp av år 1953 innebar emellertid hinder mot att utvisa henne. EG-domstolen konstaterade först att en förmån som det tyska vårdnadsbidraget, som automatiskt beviljas personer som uppfyller vissa objektiva kriterier, utan någon skönsmässig bedömning i enskilda fall av personliga behov, och som är avsedd att täcka en familjs utgifter, faller inom gemenskapsrättens tillämpningsom-

råde. Därefter gick EG-domstolen över till frågan om en medborgare i en medlemsstat, som är bosatt i en annan medlemsstat där han tillika har innehaft olika förvärvsarbeten och därefter erhållit socialhjälp, skall räknas som arbetstagare i förordningens mening. EG-domstolen erinrade om att arbetstagarbegreppet inte är entydigt i gemenskapsrätten, utan varierar beroende på tillämpningsområdet. Enligt förordningen är en person arbetstagare då han är obligatoriskt eller frivilligt försäkrad enligt ett allmänt eller särskilt system för social trygghet som anges i förordningen, oavsett om ett anställningsförhållande föreligger. EG-domstolen avvisade en invändning från den tyska regeringen om att i just den aktuella situationen endast den som är obligatoriskt arbetslöshetsförsäkrad skall anses som arbetstagare. Emellertid fann EG-domstolen att uppgifterna i målet inte räckte till för en bedömning av om arbetstagarbegreppet var uppfyllt i det aktuella fallet, i följd varav denna bedömning fick ankomma på den tyska domstolen. Slutligen tog EG-domstolen upp frågan om gemenskapsrätten utgör hinder för en medlemsstat att kräva uppehållstillstånd av medborgare i andra medlemsstater för att dessa skall komma i åtnjutande av vårdnadsbidrag. Frågan ställdes utifrån antagandet att medborgaren i fråga har tillåtelse att vara bosatt i medlemsstaten. EG-domstolen förklarade att gemenskapsrätten i och för sig inte hindrar att en medlemsstat ålägger andra medlemsstaters medborgare, som är lagligt bosatta inom dess territorium, att alltid kunna uppvisa ett intyg om rätt till vistelse, under förutsättning att den ålägger sina egna medborgare samma skyldighet i fråga om deras legitimationshandlingar. Härav kunde man emellertid inte dra slutsatsen att ett sådant intyg kunde ställas som villkor för vårdnadsbidrag. Utfärdandet av ett uppehållstillstånd kunde, enligt vad handlingarna i målet utvisade, i detta fall bara betraktas som ett bevis på en redan existerande uppehållsrätt. Eftersom själva uppehållsrätten var obestridad innebar det en diskriminering enligt artikel 6 i EG-fördraget att kräva ett intyg på denna rätt som villkor för vårdnadsbidrag när motsvarande krav inte ställdes på de egna medborgarna, utan det av dem endast fordras att det har sitt hemvist eller sin normala uppehållsort i landet. — Det kan slutligen tilläggas att EG-domstolen fann anledning att i domen utveckla innehållet i artikel 8.2 i EG-fördraget, som infördes genom EU-fördraget och som anger att unionsmedborgarna skall ha de rättigheter och skyldigheter som föreskrivs i EG-fördraget. I vad mån EG-domstolen menade att denna nya bestämmelse givit en annan och högre kvalitet åt icke-diskrimineringsprincipen än tidigare framgår dock inte. Den allmänna uppfattningen har i varje fall hittills varit att unionsmedborgarskapet inte ger medborgarna några ytterligare rättsliga förmåner än vad som särskilt anges i artikel 8a–8d i EG-fördraget.

7. Förenade konungariket mot kommissionen (dom 1998-05-12, mål C-106/96; *plenum*)

Målet gällde huruvida kommissionen överskridit sin behörighet enligt fördragen då den beviljat visst ekonomiskt bistånd till europeiska projekt för att bekämpa social utslagning. Storbritannien med stöd av Tyskland, Danmark och rådet hävdade att så var fallet medan kommissionen och Europaparlamentet bestred att behörigheten överträtts. Rådet hade 1989 antagit ett program för att bekämpa fattigdom. År 1995 stod det klart att det inte fanns den enhällighet i rådet som i praktiken hade behövts för att anta ett förslag från kommissionen om en fortsättning av verksamheten. Kommissionen beslutade då att, för att kunna genomföra 86 särskilda projekt mot social utslagning, ta i anspråk en del av det anslag som i 1995 års budget var avsett att täcka kostnaden för de åtgärder som var upptagna i kommissionens programförslag. Alla gemenskapsutgifter förutsätter en dubbel rättslig grund, nämligen att de har tagits upp i budgeten och att de kan grundas på en i förväg antagen rättsakt. Mindre betydelsefulla åtgärder, exempelvis förberedande åtgärder och pilotprojekt, har kommissionen brukat anses ha möjlighet att vidta på egen hand som ett utflöde av sin fördragsfästa förslagsrätt, liksom också "icke-signifikanta" åtgärder upp till fem miljoner ECU. Kommissionen hävdade att dess beslut låg inom ramen för vad som sålunda var tillåtet. EG-domstolen konstaterade att kommissionen inte hade kunnat motbevisa att de särskilda projekt som den beslutat finansiera var någonting annat än ett fullföljande av rådsbeslutet 1989, ett fullföljande som kommissionen varit medveten om att rådet inte skulle komma att besluta om. I motsats till kommissionen fann EG-domstolen att dessa åtgärder inte kunde betraktas som mindre betydelsefulla och att en annan bedömning i praktiken skulle innebära en möjlighet för kommissionen att kringgå reglerna. Kommissionen hade därför inte varit behörig att besluta om de utgifter som behövdes för att kunna finansiera projekten. Samtidigt som EG-domstolen sålunda ogiltigförklarade kommissionens beslut bestämde den — av rätts-säkerhetshänsyn och med åberopande av artikel 174.2 i EG-fördraget — att beslutet skulle bestå vad gällde utbetalningar och åtgärder som redan gjorts. — Det kan noteras att EG-domstolen genom sistnämnda förordnande ansett sin fördragsenliga behörighet att låta verkningar av ogiltiga förordningar bestå omfatta också ogiltiga beslut, en tolkning som innebär att EG-domstolen bortsett från den begränsande ordalydelsen av den åberopade artikeln. Vidare bör noteras att Amsterdamfördraget genom en ändring av artikel 118 i EG-fördraget klargör att gemenskapen har befogenhet när det gäller programsamarbete för att bekämpa social utslagning. Det anges sålunda uttryckligen att rådet, med kvalificerad majori-

tet, kan besluta om åtgärder som syftar till att främja informations- och erfarenhetsutbyte m. m. för att bekämpa social utslagning.

8. Kommissionen mot rådet (dom 1998-05-12, mål C-170/96; *plenum*)

I detta mål avgjorde EG-domstolen för första gången en fråga huruvida en rättsakt bort antas med stöd gemenskapsrättsliga bestämmelser eller enligt det mellanstatliga samarbetet inom ramen för EU:s tredje pelare. Bakgrunden var att rådet den 4 mars 1996 med hänvisning till artikel K 3 i EU-fördraget hade antagit en gemensam åtgärd (96/197/RIF) om ett system för flygplatstransitering. Kommissionen gjorde gällande att beslutet i stället borde ha grundats på de särskilda bestämmelserna om visum i artikel 100c i EG-fördraget, i vilket fall beslutet skulle ha fattats med kvalificerade majoritet och efter hörande av Europaparlamentet. EG-domstolen tog först ställning till frågan om sin egen behörighet, mot bakgrund av att rättsakter på tredjepelområdet inte nämns bland de rättsakter som domstolen kan ogiltigförklara enligt artikel 173 i EG-fördraget. EG-domstolen fann att den enligt artikel L sammanställd med artikel M i EU-fördraget har behörighet att kontrollera att en rättsakt på tredjepelområdet inte inkräktar på gemenskapens kompetens och att den då också har behörighet att i förekommande fall ogiltigförklara en sådan rättsakt. I sakfrågan fann EG-domstolen efter ett ingående resonemang att en visering för flygplatstransitering inte berättigar innehavaren att passera medlemsstaternas yttre gränser i den mening som avses i artikel 100c i EG-fördraget. Därmed hade EG-domstolen också avgjort att den av rådet antagna gemensamma åtgärden inte omfattas av bestämmelserna i EG-fördraget och att det inte fanns någon grund för kommissionens talan om ogiltighet.

9. Makarna Robert Gilly mot Directeur des services fiscaux du Bas-Rhin (dom 1998-05-12, mål C-336; *plenum*)

Detta mål gällde dels huruvida artikel 220 andra strecksatsen i EG-fördraget om avskaffandet av dubbelbeskattning inom gemenskapen har direkt effekt, dels frågan om ett dubbelbeskattningsavtal mellan Frankrike och Tyskland var så utformat att det stod i strid mot artikel 48 i EG-fördraget om fri rörlighet för arbetstagare. Frågan hade uppkommit i en tvist mellan franska skattemyndigheter och två makar som bodde och arbetade i gränsområdet mellan de båda länderna. Dubbelbeskattningsavtalet innebar att frågan om vilket lands skatteregler som var tillämpliga på gränsarbetare var beroende av om de arbetade inom privat eller offentlig sektor, om de hade dubbelt medborgarskap eller inte samt — i fråga om lärare — om de var eller inte var varaktigt bosatta i det land där de arbetade. Åtta medlemsstaters regeringar, däribland Sveriges, ytt-

rade sig i målet. EG-domstolen fann att artikel 48 inte utgjorde hinder mot att tillämpa de aktuella bestämmelserna i avtalet. Eftersom denna artikel utgör *lex specialis* i förhållande till ickediskrimineringsprincipen i artikel 6 i EG-fördraget stod inte heller denna artikel i vägen för avtalet. EG-domstolen konstaterade att de avtalslutande medlemsstaterna har rätt att bestämma vilka kriterier de vill — även kriterier grundade på nationalitet — för att fördela beskattningsmakten mellan sig i avsikt att eliminera dubbelbeskattningseffekter, eftersom det inte finns några regler på gemenskapsnivå på detta område. EG-domstolen fann alltså att avsaknaden av en gemensam skattepolitik gör det möjligt för de avtalslutande medlemsstaterna att bestämma inkomstskatteregler som innebär att en gränsarbetare får ett sämre utfall beroende på i vilket land han bor och vilket medborgarskap han har. Av domen kan utläsas att EG-domstolen fann det anmärkningsvärt att medlemsstaterna i huvudsak inte iakttagit den skyldighet de enligt artikel 220 andra strecksatsen i EG-fördraget har att söka träffa avtal med varandra i syfte att till förmån för sina medborgare avskaffa dubbelbeskattningen inom gemenskapen. Emellertid framgick det enligt EG-domstolen av bestämmelsens lydelse att den inte som sådan kan ge enskilda rättigheter som kan åberopas vid nationella domstolar. Svaret på den nationella domstolens fråga i denna del blev alltså att dubbelbeskattningsbestämmelsen inte har direkt effekt.

10. Alexandros Kefalas m. fl. mot grekiska staten (dom 1998-05-12, mål C-367/96; plenum)

I detta mål gjorde EG-domstolen en viss nyansering av läran om gemenskapsrättens företräde framför nationella regler, dock utan att referera målet under en sådan rubrik. Målet gällde, i likhet med flera andra mål som hänskjutits från grekiska domstolar, tolkningen av andra bolagsrättsdirektivet, 77/91/EEG, närmare bestämt artikel 25 som föreskriver att alla kapitalökningar skall beslutas av bolagsstämman. Tvisten uppkom sedan aktieägare i ett grekiskt bolag klagat på ett beslut om ökning av aktiekapitalet som fattats av ett för krishantering inrättat offentlighetsorgan enligt bemyndigande i grekisk lag. Den grekiska staten, och för övrigt också den domstol som begärde förhandsavgörande, ansåg att talan utgjorde rättegångsmissbruk och skulle ogillas med hänvisning till en bestämmelse i grekisk civillag som föreskriver att "det är förbjudet att utöva en rättighet om den klart överskrider de gränser som påkallas av god tro eller god sed eller denna rättighets sociala eller ekonomiska ändamål". EG-domstolen erinrade om att det enligt domstolens rättspraxis är förbjudet för dem som berörs av gemenskapsrätten att genom missbruk eller på bedrägligt sätt åberopa densamma. Således, fortsatte EG-domstolen, åsidosätter

inte de nationella domstolarna gemenskapsrätten om de tillämpar en nationell missbruksbestämmelse vid bedömningen av om en rättighet som följer av en gemenskapsbestämmelse har missbrukats. (Generaladvokaten Tesauro hade i sitt förslag till avgörande mer kategoriskt avvisat en tillämpning av nationella bestämmelser). En betydelsefull begränsning av denna tillämpningsrätt låg i att den inte får hindra att gemenskapsbestämmelser ges full verkan och tillämpas enhetligt i medlemsstaterna och i synnerhet inte leda till att gemenskapsbestämmelsens räckvidd ändras eller dess syfte äventyras. I det aktuella fallet kom EG-domstolen fram till att det inte kunde betraktas som missbruk att en aktieägare åberopade direktivbestämmelsen om att varje kapitalökning måste beslutas av bolagsstämman, och det oavsett hur angeläget det var att få till stånd en ekonomisk sanering av bolaget. EG-domstolen tillade emellertid att det stod den nationella domstolen fritt att bedöma om talan om upphävande av kapitalökningsbeslutet har väckts i syfte att till skada för bolaget uppnå fördelar som är oberättigade eller uppenbart ovidkommande med avseende på syftet med den aktuella direktivbestämmelsen, nämligen att aktieägarnas ägarandel inte får ändras utan att de har beretts tillfälle att delta i bolagets beslutsförfarande.

11. Bent Jensen m. fl. mot Landbruksministeriet, EF-direktoriet (dom 1998-05-19, mål C-132/95; *plenum*)

Målet gällde den länge diskuterade frågan huruvida en medlemsstat har rätt att göra avräkning för sina fordringar på belopp som utbetalas i form av jordbruksstöd enligt gemenskapsreglerna. Enligt de formuleringar som används i de relevanta EG-förordningarna skall stödet betalas ut "i sin helhet" respektive "fullt ut". I Danmark hade EG-direktoriet alltsedan år 1978 gjort avräkning på utbetalat stöd till förmån för statens fordringar, främst för mervärdesskatt och andra skatter. År 1994 upphörde man med detta efter klagomål från kommissionen, samtidigt som man från den danska regeringens sida vidhöll att avräkningsförfarandet inte stod i strid mot gemenskapsrätten. I målet vid EG-domstolen anförde även den svenska regeringen att det var tillåtet att kvitta jordbruksstöd mot statens fordringar. EG-domstolen konstaterade att frågan om avräkning på utbetalningar till stödmottagare inte var reglerad i gemenskapsrätten och att det därför i princip ankom på varje medlemsstat att ange de förutsättningar under vilka de nationella myndigheterna kan företa avräkning och att reglera alla vidhängande frågor. Ett lands avräkningspraxis kunde dock inte tillåtas hindra en väl fungerande gemensam organisation av jordbruksmarknaderna. Enligt EG-domstolen spelade det för denna bedömning ingen roll vilken rättslig grund staten har för sin fordran. Inte heller hade ett antal andra faktorer någon betydelse, såsom att det

belopp från vilket avräkningen skall ske härrör från gemenskapens egna medel. De nationella myndigheterna får dock inte använda ett tillvägagångssätt som undergräver gemenskapsrättens verkan och som hindrar likabehandling av näringsidkare. Bedömningen av om så var fallet ankom det dock på den nationella domstolen att göra. — De omtvistade formuleringarna är föremål för tolkning även i två vid EG-domstolen anhängiga mål (C-36/97 och C-37/97), som gäller frågan om avgifter får tas ut vid ansökan om stöd.

12. Anne Kuusijärvi mot Riksförsäkringsverket (dom 1998-06-11, mål C-275/96)

Målet gällde i huvudsak om det var förenligt med EG-rätten att som villkor för fortsatt utbetalning av föräldrapenning enligt svensk lagstiftning uppställa krav på bosättning i Sverige för en utländsk person som inte längre arbetar i landet. Bakgrunden var att en finsk kvinna, som tidigare arbetat i Sverige och här uppburit föräldrapenning, hade förvägrats fortsatt sådan förmån på grund av att hon avflyttat till Finland (utan att börja arbeta där). Kammarrätten i Sundsvall hänvände sig till EG-domstolen för att få svar på frågan om de svenska reglernas förenlighet med i första hand förordningen (EEG) nr 1408/71 om tillämpningen av systemen för social trygghet när anställda, egenföretagare eller deras familjer flyttar inom gemenskapen. EG-domstolen konstaterade först att förordningen omfattar även försäkringsfall som inträffat före det att förordningen började gälla i Sverige och således var tillämplig på den beskrivna situationen. Beträffande bosättningskravet erinrade EG-domstolen om att ett sådant inte kan uppställas som förmånsvillkor av ett medlemsland för den som arbetar i det landet. Ett bosättningskrav får dock uppställas beträffande personer som slutat förvärvsarbeta. En sådan person omfattas av de trygghetsförmåner som finns i bosättningslandet. Med hänvisning till en år 1991 beslutad ändring i EG-förordningen förklarade EG-domstolen att det i det sammanhanget numera inte spelade någon roll huruvida den förmånsberättigade slutgiltigt eller endast temporärt hade upphört att vara yrkesverksam. Detta innebar alltså att en arbetstagare som temporärt upphört att vara yrkesverksam skall omfattas av det sociala trygghetssystemet i bosättningslandet. EG-domstolen konstaterade slutligen att den svenska föräldrapenningen visserligen fick anses utgöra en familjeförmån i EG-förordningens mening men att förordningens villkor beträffande den typen av förmåner inte var uppfyllda i det aktuella fallet, eftersom varken personen själv eller någon familjemedlem någonsin hade varit bosatta i en annan medlemsstat än den vars lagstiftning var tillämplig på dem. Slutsatsen framstod också som följdriktig med hänsyn till att, som framgått,

personen i fråga sedan hon bosatt sig i Finland omfattades av trygghetssystemet i det landet. — En i processuellt hänseende ovanlig omständighet i målet var att Sverige företrädde inför EG-domstolen i två skepnader, som part genom Riksförsäkringsverket och som medlemsstat genom regeringen, och med olika uppfattningar i sakfrågorna.

13. Hermès International mot FHT Marketing Choise BV (dom 1998-06-16, mål C-53/96; plenum)

Målet gällde bland annat EG-domstolens behörighet att tolka det s. k. TRIPS-avtalet om handelsrelaterade aspekter av immaterialrätter. Avtalet är ett blandat avtal med gemenskapen, medlemsstaterna och tredje land som avtalsslutande parter. Frågan kom upp efter det att en holländsk domstol ställt frågan om ett visst interimistiskt förfarande enligt holländsk lag i en tvist rörande varumärkesintrång omfattades av begreppet interimistisk åtgärd i den mening som avses i TRIPS-avtalet. Den nederländska, den franska och den brittiska regeringen menade att EG-domstolen saknade behörighet att svara på frågan och hänvisade till att domstolen tidigare i *Yttrande 1/94*, REG 1994, s. I-5267, uttalat att de bestämmelser i TRIPS-avtalet som avser åtgärder för att säkerställa immaterialrätter huvudsakligen faller inom medlemsstaternas och inte gemenskapens behörighetsområde. EG-domstolen erinrade emellertid om att enligt förordning (EG) nr 40/94 om gemenskapsvarumärken kan de rättigheter som uppstår genom gemenskapsvarumärket skyddas genom att interimistiska åtgärder antas. Dessa åtgärder avser visserligen sådana som föreskrivs i en medlemsstats nationella rätt, med avseende på ett nationellt varumärke. Men eftersom gemenskapen är part i TRIPS-avtalet och detta avtal berör gemenskapsvarumärket, skall de i förordningen angivna nationella myndigheterna, när de tillämpar nationella regler för att besluta om interimistiska åtgärder för att skydda de rättigheter som uppstår genom ett gemenskapsvarumärke, i möjligaste mån göra detta mot bakgrund av ordalydelsen i och syftet med avtalet. EG-domstolen fann sig därför vara behörig att tolka de berörda bestämmelserna i TRIPS-avtalet. Det förhållandet att tvisten vid den holländska domstolen gällde varumärken vilkas internationella registrering avsåg Benelux förändrade inte denna bedömning. EG-domstolen angav två skäl härför. För det första ankommer det enbart på den nationella domstolen, som har ansvaret för det rättsliga avgörandet, att bedöma om ett förhandsavgörande är nödvändigt för att den skall kunna döma i målet. EG-domstolen är därför i princip skyldig att meddela ett förhandsavgörande när den får en fråga som rör tolkningen av en bestämmelse som omfattas av dess tolkningskompetens. För det andra — och här anknöt EG-domstolen till den nya princip som etablerats genom *Leur-Bloem*,

REG 1997, s. I-4161 (se SvJT 1998 s. 346 f.) — föreligger det, när en bestämmelse kan tillämpas såväl på situationer som regleras av nationell rätt som på situationer som omfattas av gemenskapsrätten, ett bestämt gemenskapsrättsligt intresse av att bestämmelsen blir tolkad på ett enhetligt sätt. När det sedan gällde själva tolkningsfrågan fann EG-domstolen att som interimistisk åtgärd enligt TRIPS-avtalet kan anses en åtgärd vars syfte är att få påstådda varumärkesintrång att upphöra och som kan antas inom ramen för ett förfarande som har vissa närmare angivna (men här utelämnade) kännetecken. — Domen kommer sannolikt att bli föremål för en diskussion om var gränsen bör gå för EG-domstolens behörighet att tolka rättsregler som i varje fall delvis faller inom medlemsstaternas behörighetsområde. Klart är emellertid att EG-domstolen genom den nu refererade domen befäst sin egen position och EG-rättens inflytande över rättstillämpningen i medlemsstaterna.

14. Johannes Martinus Lemmens (dom 1998-06-16, mål C-226/97; plenum)

Målet gällde de straffrättsliga effekterna av att en holländsk man åtalats för rattonykterhet baserat på utandningsprov företaget med en alkometer om vars tekniska specifikationer kommissionen inte underrättats på föreskrivet sätt. Eftersom tekniska standarder och föreskrifter kan utgöra handelshinder är de enligt direktiv 83/189/EEG underställda ett noggrant reglerat anmälningsskyldighetsförfarande. Det kan här erinras att EG-domstolen i *CIA Security*, REG 1996, s. I-2201, fastställde att ett åsidosättande av anmälningsskyldigheten i direktivet medför att de tekniska föreskrifter som är i fråga inte är tillämpliga och därmed inte kan göras gällande mot någon enskild. I förevarande mål anmärkte EG-domstolen allmänt att straffrätten och brottmålsförfarandet visserligen i princip omfattas av medlemsstaternas behörighet men att detta rättsområde ändå inte står utanför påverkan av gemenskapsrätten. Det fanns sålunda inte något som från anmälningsskyldigheten undantog produkter som används i samband med brottmålsprocesser. Emellertid måste det enligt EG-domstolen beaktas att syftet med kommissionens kontroll är att skydda den fria rörligheten för varor. I brottmålet var de föreskrifter som var tillämpliga mot den åtalade av annat slag, nämligen dels sådana som förbjuder rattonykterhet, dels sådana som tvingar föraren att blåsa i alkometer för att få fram bevisning mot honom. Detta resonemang ledde EG-domstolen till slutsatsen att det begångna felet i fråga om informationsskyldighet inte skulle medföra att den bevisning som erhållits med hjälp av en enbart nationellt godkänd alkometer inte kunde åberopas gentemot den åtalade. — Domen synes innebära att effekterna av ett åsidosättande av den i direktivet föreskrivna underrättelseskyldig-

heten är begränsade till det handelstekniska området. Domen är emellertid av intresse också därigenom att den anger den nationella straffrätten och brottmålsprocessen som ytterligare exempel på områden där gemenskapsrätten inte inkräktar på medlemsstaternas behörighet, men där medlemsstaterna likväl är skyldiga att respektera gemenskapsrätten vid utövandet av sina befogenheter. I det föregående har från EG-domstolen senaste rättspraxis redovisats andra sådana exempel, nämligen beträffande de sociala trygghetssystemen målen *Decker* och *Kohll* samt beträffande skatterätten målet *Jessica Safir*.

15. Wilhelm Mecklenburg mot Kreis Pinneberg – Der Landrat (dom 1998-06-17, mål C-321/96)

I detta mål uttalade sig EG-domstolen för första gången om tolkningen av direktiv 90/313/EEG om rätt att ta del av miljöinformation. Detta direktiv ålägger medlemsstaterna att säkerställa att offentliga myndigheter på begäran lämnar ut vissa uppgifter om miljön utan att skälen för en sådan begäran behöver anges. Direktivet är säreget såtillvida att det syftar till att genom harmonisering — om än av minimikaraktär och på ett avgränsat område — förbättra handlingsoffentligheten i medlemsstaterna. En tysk medborgare hade med åberopande av direktivet hos bland andra staden Pinneberg begärt att få sig tillsänd en kopia av det ställningstagande som en myndighet med ansvar för landskapsvården hade kommit fram till i fråga om ett vägbygge. Denna begäran hade avslagits med hänvisning dels till att ställningstagandet inte var en "uppgift om miljön" i direktivets mening, dels till att förfarandet för fastställande av en plan måste anses som en "förundersökning", något som enligt direktivet i vissa fall kan berättiga till undantag från informationsplikten. Beträffande den första frågan framhöll EG-domstolen att gemenskapslagstiftaren har haft för avsikt att ge begreppet "uppgifter om miljön" en vid betydelse. I domslutet uttalade EG-domstolen att direktivet var tillämpligt på ett ställningstagande av en myndighet som ansvarar för landskapsvården, inom ramen för sitt deltagande i ett förfarande för fastställande av planer för byggande, om detta ställningstagande vad gäller miljöskyddshänsyn skulle kunna påverka ett beslut om att fastställa en sådan plan. Beträffande frågan om tolkningen av undantaget för förundersökning omfattar ett förvaltningsförfarande som utgör en förberedelse för en administrativ åtgärd ansåg EG-domstolen att detta undantag är ganska snävt begränsat, och att det har tillämpning endast på den fas som omedelbart föregår ett domstolsförfarande eller liknande förfarande. I det sammanhanget erinrade EG-domstolen om de tolkningsprinciper som den fastslagit i det ovan refererade målet *EMU Tabac* och som innebär att om ett uttryck i en rättsakt är

oklart i en språkversion, uttrycket skall jämföras med motsvarande uttryck i de andra officiella språkversionerna

16. Svenska Journalistförbundet mot rådet (dom 1998-06-17, mål T-174/95)

Målet gällde tillämpningen av rådets beslut 93/731/EG om allmänhetens tillgång till rådets handlingar. Tillämpningen av motsvarande beslut av kommissionen har nyligen varit föremål för en rad avgöranden av förstainstansrätten (se SvJT 1998 s. 342 f., 490 f. och 497 f.). Upprinnelsen till målet var att tidningen Journalisten våren 1995 hos Justitiedepartementet och Rikspolisstyrelsen begärde att få ut 20 rådshandlingar rörande Europol. Sammanlagt 18 handlingar lämnades ut, några av dem dock med delar av texten utelämnad. Härfter begärde Journalisten att även rådet skulle lämna ut de 20 handlingarna. Rådet avlog denna begäran, såvitt avsåg 16 av handlingarna, med motivering att ett utlämnande skulle skada det allmänna samhällsintresset (allmän säkerhet) och att handlingarna rörde rådets överläggningar, däribland de ståndpunkter som intagits av rådets medlemmar. Sedan Journalisten, i vars ställe Journalistförbundet kom att inträda, yrkat ogiltigförklaring av beslutet intervenerade Sverige, Danmark och Nederländerna på Journalistförbundets sida medan Frankrike och Storbritannien intervenerade till förmån för rådet. Rådet återopade en rad grunder för att Journalistförbundets talan borde avvisas, däribland att förbundet inte hade något intresse i saken, eftersom förbundet redan hade tillgång till de i målet aktuella Europoldokumenterna. Förstainstansrätten avlog invändningen samt uttalade att beslut 93/731 syftar till att tolka den EG-rättsliga principen om medborgarnas tillgång till information så vidsträckt som möjligt, för att förstärka institutionernas demokratiska karaktär och allmänhetens förtroende för förvaltningen. Det krävdes enligt förstainstansrätten inte av en sökande att han lämnar någon särskild motivering, eftersom en person som fått avslag på en begäran redan av detta enda skäl har ett intresse av att beslutet ogiltigförklaras. Förstainstansrätten avlog även en invändning om att domstolen skulle sakna behörighet på grund av att handlingarna var hänförliga till EU:s rättsliga och inrikes samarbete, där EG-domstolen inte tilldelats någon generell behörighet. Förstainstansrätten konstaterade härvid att beslut 93/731 uttryckligen hade gjorts tillämpligt också på sådana handlingar. Bland andra den svenska regeringen hade för övrigt påpekat att redan målet *Carvel och Guardian*, REG 1995, s. II-2765, hade avsett en prövning i sak av just sådana handlingar. I själva sakfrågan kom förstainstansrätten efter ett mycket utförligt resonemang fram till att rådets beslut inte uppfyllde kraven på motivering i artikel 190 i EG-fördraget och därför skulle ogiltigförklaras. Förstainstansrätten menade att den givna

motiveringen var alltför stereotyp och inte — vad gällde skyddet för rådets överläggningar — gjorde det möjligt att kontrollera om en erforderlig intresseavvägning hade skett. Vidare framgick det tydligt av processmaterialet att det hade varit möjligt för rådet att ge en antydning om skälen för att vissa handlingar inte kunde lämnas ut med hänsyn till samhällsintresset (allmän säkerhet) utan att innehållet i handlingarna därmed hade avslöjats. Det gick inte heller att bedöma huruvida båda de två åberopade sekretessgrunderna verkligen var tillämpliga på samtliga handlingar. Även om Journalistförbundet sålunda fick bifall till sin talan fick det vidkännas en motgång genom att dess ersättning för rättegångskostnaderna jämkades till två tredjedelar. Skälet var att Journalistförbundet hade offentliggjort en ändrad version av rådets svaromål på Internet tillsammans med uppmaningar till allmänheten som syftade till att utöva påtryckningar på rådet och kritisera dess tjänstemän. Detta förfarande utgjorde enligt förstainstansrätten ett rättegångsmissbruk som skulle beaktas vid kostnadsfördelningen, eftersom det medfört tidsutdräkt och merarbete för samtliga parter. Det kan slutligen tilläggas att rådet med stöd av Frankrike gjorde gällande (punkt 56) att de svenska myndigheternas utlämnande av rådsdokumenten våren 1995 utan rådets godkännande utgjorde ett åsidosättande av gemenskapsrätten. Den svenska regeringen bestred att så var fallet (punkt 61) och förnekade att det skulle finnas någon implicit gemenskapsbestämmelse, med stöd i en gemensam rättslig tradition, enligt vilken upphovsmannen till en handling ensam har rätt att besluta om att lämna ut denna. Förstainstansrätten avstod dock från att göra något eget uttalande i denna kontroversiella fråga.

17. British Airways PLC m. fl. mot kommissionen samt British Midland Airways Ltd mot kommissionen (dom 1998-06-25, förenade målen T-371/94 och T-394/94)

I dessa mål ogiltigförklarade förstainstansrätten kommissionens beslut 94/653/EG att godkänna statsstöd till flygbolaget Air France. Kommissionen hade, efter att ha tillämpat det i artiklarna 92 och 93 i EG-fördraget angivna förfarandet för prövning av om ett tilltänkt stöd är förenligt med den gemensamma marknaden, beslutat att tillåta ett kapitaltillskott om 20 miljarder franska franc till det statliga bolaget. I sitt beslut hänvisade kommissionen till en omstruktureringsplan som de franska myndigheterna ingivit samt till åtaganden som den franska regeringen gjort under det administrativa förfarandet. Kontrollen av stödet föranledde kommissionen, trots inledande tvivel på flera punkter som delades av de flesta av de 23 berörda parter som deltog i förfarandet, däribland sökandena, till slutsatsen att stödet var förenligt med den gemensamma marknaden. Flera flygbolag, däribland SAS, väckte i slutet av år

1994 talan mot beslutet vid förstainstansrätten. I sin över 100 sidor långa dom påpekade förstainstansrätten särskilt att kommissionen har ett omfattande skönsmässigt bedömningsutrymme när det gäller godkännande av statsstöd, att domstolens rättsliga prövning av beslutet inskränker sig till en kontroll av bland annat förfarandet samt att domstolen inte kan ersätta beslutsfattarens ekonomiska bedömningar med sina egna. Förstainstansrätten ogiltigförklarade kommissionens beslut med hänvisning till att det på två väsentliga punkter inte var tillräckligt motiverat. Den första av dessa punkter gällde finansieringen av bolagets inköp av 17 nya flygplan, där förstainstansrätten ansåg att det inte framgick av beslutet huruvida kommissionen hade undersökt om en normal modernisering av flygbolagets luftflotta — ett ändamål som i princip inte får motivera statsstöd — delvis hade kunnat finansieras genom stödet. Beträffande den andra punkten, som gällde flygförbindelser till destinationer utanför EES-området, grundade förstainstansrätten sin ogiltigförklaring på bristande motivering dels i fråga om stödets inverkan i ett världsomspännande perspektiv, dels i fråga om återverkningarna på anslutningstrafiken. Den svenska regeringen hade intervenerat på sökandenas sida i målet och har även intervenerat i ett mål om ogiltigförklaring av samma beslut som väckts vid EG-domstolen av Storbritannien. Det senare målet har ännu inte avgjorts. Det kan anmärkas att kommissionen redan i juli 1998 fattade ett nytt beslut i vilket den med en mer utförlig motivering bekräftade den inställning som den gav uttryck för i det av förstainstansrätten ogiltigförklarade beslutet.

18. Mary Brown mot Rentokil Ltd (dom 1998-06-30, mål C-394/96; plenum)

I detta mål utvecklade EG-domstolen återigen tolkningen av direktiv 76/207/EEG om likabehandling av män och kvinnor i arbetslivet. Denna gång gällde frågan om en uppsägning av en kvinna under hennes graviditet på grund av frånvaro till följd av sjukdom som har förorsakats av graviditeten strider mot gemenskapsrätten. Omständigheterna var att en brittisk kvinna i augusti 1990 slutade arbeta på grund av problem i samband med en graviditet, som avslutades med nedkomst i mars 1991. Anställningsavtalet föreskrev att företagets anställda, oberoende av kön, efter 26 veckors sjukfrånvaro utan avbrott skulle sägas upp. I enlighet med avtalet sades kvinnan upp i månadsskiftet januari/februari 1991. EG-domstolen erinrade om att enligt fast praxis kan uppsägning av en kvinnlig arbetstagare på grund av graviditet eller annan orsak som väsentligen grundas på graviditeten endast gälla kvinnor och utgör därför diskriminering på grund av kön. Vidare påpekade EG-domstolen att en graviditet visserligen inte på något sätt kan likställas med ett sjukdomstillstånd men att det ändå står klart att graviditeten utgör

en period under vilken det kan uppkomma problem och komplikationer som tvingar en kvinna att stå under strikt medicinsk övervakning och i förekommande fall iaktta total vila under hela eller del av graviditeten. Dessa problem och komplikationer, som kan leda till arbetsoförmåga, sammanhänger naturligt med graviditeten och är ett utmärkande drag hos den. När det gäller moderskapsledighet har EG-domstolen i målet *Hertz*, REG 1990, s. I-3979, tolkat direktivet så att en kvinna under den ledighet som hon har rätt till enligt nationell rätt åtnjuter skydd mot uppsägning på grund av sin frånvaro. Mot bakgrund härav ansåg EG-domstolen att ickediskrimineringsprincipen förutsätter att ett liknande skydd ges under hela graviditeten. Uppsägning av en kvinnlig arbetstagare under graviditeten på grund av frånvaro till följd av arbetsoförmåga som förorsakats av graviditeten har nämligen samband med uppkomsten av risker som naturligt sammanhänger med detta tillstånd, och uppsägningen skall således anses vara grundad på graviditeten som sådan. Uppsägningen kan i ett sådant fall endast avse kvinnor och utgör därför direkt diskriminering på grund av kön. EG-domstolens slutsats blev alltså att direktivet utgör hinder för att säga upp en kvinnlig arbetstagare vid någon tidpunkt under hennes graviditet på grund av frånvaro till följd av arbetsoförmåga som beror på en sjukdom orsakad av graviditet. EG-domstolen fann härutöver anledning framhålla att en kvinnlig arbetstagares frånvaro efter avslutad moderskapsledighet skall beaktas på samma villkor som en mans frånvaro på grund lika långvarig arbetsoförmåga.